

Plánování

Sedmistupňová strategie výběru povolání

Samozřejmě že neexistuje žádných sedm, sedmdesát nebo sedm set kroků, které je nutné udělat při výběru povolání. Kdyby tomu tak bylo, neexistovala by řada lidí, kteří se profesnímu poradenství věnují. Při plánování není stanoven nějaký soubor neměnných pravidel, které když porušíte nebo přehodíte pořadí některých, dojde k nějaké katastrofě nebo pohromě. Trochu jiné je to ovšem při rozhodování, kterému se budeme věnovat v jedné z dalších kapitol. Rozhodnout se pro správnou profesi je totiž „uměním“ svého druhu. A jak už to bývá, každé umění je založeno na určitých ustálených postupech stejně jako i na správném načasování.

První krok: Naučte se rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy

Wolfgang Amadeus Mozart byl schopen už v pěti letech skládat kvalitní skladby, které braly ostříleným skladatelům dech, a jako hráč na cembalo a housle zastínil mnoho starších muzikantů už v deseti. V pěti letech začal skládat hudbu stejně tak britský hudební génius Benjamin Britten. Michael Jackson začal zpívat od šesti let. André-Marie Ampère, francouzský fyzik, měl od sedmi let mimořádné nadání pro změnu na matematiku, a aby toho neměl málo, naučil se v devíti letech dokonce úplně sám latinsky a začal studovat staré matematické spisy. Ti všichni měli nesporně nejen mimořádné schopnosti, ale docela určitě by jim nadání nebylo moc platné, kdyby své schopnosti nerozvíjeli. Majiteli nejnovějšího modelu BMW nebo Alfa Romeo také není moc platné, má-li takový bourák jenom v garáži. Není-li schopen auto řídit a využít všech jeho „schopností“, daleko vhodnějším prostředkem je pro něho docela obyčejná koloběžka.

S našimi schopnostmi a zájmy je to vlastně úplně stejné. Pochopitelně že ne všechny zájmy mají přímý vztah k vašemu povolání. Jestliže je ale čas od času podrobíte důkladné analýze, zjistíte, že některé z nich jsou docela dobrým základem, na kterém můžeme postavit nebývale krásnou stavbu, ve které se dá docela senzačně žít.

Prastarou otázkou, která nedává spát mnoha lidem, je problém, proč některým školákům jde učení úplně samo, jsou v pohodě a *všechno jim vychází*, zatímco jiní jsou nuceni vykoupit svůj úspěch ve škole nadlidským úsilím, i když mají srovnatelné, nebo dokonce daleko lepší schopnosti a rodinné zázemí? Odpověď na tuto otázku není jednoduchá, ale velká část pravdy docela určitě spočívá v rozdílu mezi schopnostmi a tím, jak lidé těch schopností umí využít. To, že zdědíte po dědečkovi matematické vlohy a po matce hudební a pohybové nadání, ještě neznamená, že se z vás stane druhý Gottfried Leibnitz nebo Ginger Rogersová nebo Fred Astaire. Skutečné *hvězdy* jsou stejně obyčejní lidé jako ostatní, jenom s tím rozdílem, že jsou schopni svých schopností v maximální míře využít. Jsou totiž úspěšní nejen proto, že mají nadání na něco, to má konec konců každý, ale především proto, že o svůj talent pečují a pěstují ho jako nějaký strašně vzácný druh orchideje. Dá to většinou strašnou drínu, která není příliš vidět, dokud ta květina nevykvetete.

Které metody nám pomáhají v poznávání našich schopností, dovedností a zájmů?

- **Rozbor školních výsledků (vysvědčení)** – Ve kterých školních předmětech máte výborné výsledky? Které školní předměty vám naopak dělají dost velké problémy a proč? Jaký je váš prospěchový profil a se kterým typem střední školy se nejvíce shoduje? (str. 29) Které schopnosti a dovednosti dokážete uplatnit v jednotlivých školních předmětech? (str. 30)
- **Analýza využívání volného času** – Kterým zájmům se ve volném čase nejvíce věnujete? Které schopnosti a dovednosti v nich nejvíce uplatníte?
- **Testy studijních předpokladů, testy znalostí, osobnostní a zájmové dotazníky** – Jaké informace jste získali z výsledků v různých testech a dotaznících?
- **Rozhovory** – Se kterými lidmi ve svém okolí se můžete poradit o tom, jak by bylo možné rozvíjet vlastní schopnosti, dovednosti a zájmy?

Druhý krok: Nakupujte u skutečných odborníků

Když se zeptáte čtrnáctiletého kluka, proč si zrovna vybral povolání programátora, odpoví vám, že ho to šileně baví, což není zrovna ta nejhorší odpověď. Někdy se ale dozvíte, že ho k tomu navedli jeho kamarádi, kteří se doslechli, že dobrý programátor dnes bere až padesát tisíc měsíčně, či jeho rodiče, kteří o programování vědí většinou asi tolik jako dnešní učitel základní školy nebo tajuplný psycholog.

Při rozhovoru o budoucím povolání dost mladých lidí zaskočí docela jednoduchá otázka: „Když chceš být programátorem, kosmetičkou, obchodním manažerem (nebo čímkoli, co vás právě napadne), s kolika skutečnými programátory, kosmetičkami a manažery ses doposud setkal a popovídal si s nimi, co vlastně dělají?“ Překvapený výraz ve tváři mnohých adeptů na některé takové povolání pak někdy připomíná dost zmatený pohled chovatele, kterému právě uletělo ze zahrady dost veliké včelstvo a usadilo se na třešni u souseda.

Jednou z velmi dobrých rad, kterou říkají v zahraničí výchovní poradci školákům všech věkových kategorií, je docela prostá věta, která zní: „Na své budoucí povolání se zeptejte někoho, kdo se mu již léta věnuje.“ Ne že by bylo právě zbytečné zajít za výchovným poradcem nebo psychologem a konzultovat s nimi některé své problémy a pochybnosti, ale oni vám docela určitě na některé otázky prostě nebudou schopni odpovědět, přestože mají na stěně pověšený vysokoškolský diplom z pedagogiky a ještě k tomu z psychologie.

Daleko větší vliv než škola může mít na čtrnáctiletého kluka názor zedníka, chirurga, prodavačky nebo programátora, kteří jsou ochotni mu předat část svých znalostí a zkušeností, ale stejně tak i životních omylů, které kdysi sami spáchali. Hodnota takového pohledu na svět je totiž stejně cenná, jako je názor některého profesního poradce či rodičů, kteří to s vámi sice „myslí strašně dobře“, ale hromadě profesí docela jednoduše nerozumějí. Prostě nakupujte raději u odborníků!

V některých zemích se jim říká dost záhadně – mentoři, ale nejde vlastně o nic moc světoborného. Jen o docela prosté získávání informací od lidí, kteří se některému povolání věnují jako profesionálové od rána do večera. Takovým mentorem může být vlastně kdokoli, kdo nám dobře poradí: trenér, malíř pokojů, jaderný fyzik stejně jako i prodavačka nebo recepční

v hotelu. Této metodě získávání informací se v amerických školách říká *information interviewing* a systematicky se v ní cvičí. Popovídání si s několika lidmi, kteří se věnují nějaké profesi, je totiž daleko zajímavější, než se spoléhat na informace z druhé ruky. Když se jich zeptáte na výhody a nevýhody právě jejich povolání, jsou schopni vám říci nejen to, jak se k této profesi dostali, ale i to, kam se asi bude jejich povolání za pár let ubírat. Dost možná, že jejich informace budou hodně subjektivní, ale rozhodně jsou daleko většími odborníky v daném oboru než rodiče, učitelé a hromada všech ostatních „specialistů“ na volbu povolání.

Důležité informace, které můžete získat jednoduchým rozhovorem

Název skupiny povolání: .....

Seznam povolání v pořadí jejich náročnosti:

Popis vykonávaných činností:

Popis prostředí, ve kterém pracovníci tato povolání vykonávají:

Možnosti, klady a přednosti:

Nároky, požadavky a zápory:

Když pak poznáte pár takových lidí, kteří se určité profesi několik let věnují, a mluvíte s nimi, získáte nejen mnoho cenných informací o některém konkrétním povolání, ale stejně tak můžete zjistit „co to s vámi za pár let udělá“. Jak budete za pět nebo deset let v takovém povolání vypadat, a to jak v tom dobrém, tak i v tom špatném slova smyslu, což není právě zanedbatelná informace. Existuje pochopitelně celá řada dalších velmi praktických metod, jak je možné získat o řadě povolání spoustu osobních zkušeností. Několikadenní brigáda v restauraci, za recepčním pultem malého hotelu nebo u firmy, která se zabývá prodejem cizokrajných ptáků, je často daleko cennějším zdrojem informací než kupa všelijakých příruček o volbě povolání.

Třetí krok: Stanovte si konkrétní cíl, kterého chcete dosáhnout

Když kdysi dávno australský domorodec minul v buši svůj cíl a klokana netrefil, pak se mu jeho bumerang většinou vrátil nazpátek a on šel lovit znovu. Když ale mladý člověk v dnešní době mine svůj cíl, kterým může být stejně tak škola jako vytoužené povolání, pak se mu to jako bumerang vrátí a zraní ho to. Když se nestane nic horšího, začne o sobě vážně pochybovat a někdy na dost podstatný úsek svého života.

Neocenitelnou předností studijních či profesních cílů, které je vždycky dobré si stanovit a občas se k nim stejně tak i vracet, je to, že vám usnadní udržovat směr vaší cesty, po které chcete k nějakému cíli dojít. Zejména krátkodobé cíle nám umožňují pravidelné (například týdenní či měsíční) hodnocení kvality naší práce, ale i našich výsledků. Stejně tak jako nemůžete napřed vystřelit a potom zjišťovat, zda jste zasáhli cíl, nemůžete stejně tak začít studovat a teprve po čase hledat cíl, kterého tímto studiem chcete dosáhnout. Tedy, pardon, můžete, ale je to dost nepraktické. Řada lidí to sice často dělá, ale že to takhle dělají, ještě neznamená, že je to tak správné. Mimořádné úsilí bez jakékoli konkrétní a jasné perspektivy a konkrétního cíle je nejen strašně namáhavé, ale nikoho ani příliš dlouho nebaví. Cíle, které si občas stanovíme, by měly splňovat tři základní vlastnosti. Měly by být především:

- ➔ **dosažitelné**   Můžete si například dát předsevzetí, že se do pololetí deváté třídy zlepšíte v šesti předmětech, kde máte čtyřku, a „*vytáhnete to*“ na samé jedničky. Nic proti tomu, ale asi si dost fandíte.
- ➔ **konkrétní a měřitelné**   Nekonkrétní cíl (například: „Já se opravdu zlepším.“) vlastně jako by neexistoval. Chcete-li se opravdu zlepšit, musíte si přesně stanovit, v čem to bude a jak si takové zlepšení představujete.
- ➔ **formulované písemně**   Některé cíle je nejlepší si někam napsat. To není rada pouze pro školáky, kteří trpí sklerózou. To je obecná rada i pro ty, co mají perfektní paměť. Mnohé cíle se občas snažíme raději zapomenout, jako by nebyly. Za čas se pak přesvědčujeme, že to náš cíl vlastně ani nebyl, že to byl jen takový momentální a docela nezávazný nápad.

Čtvrtý krok: Ujasněte si, jaký je váš handicap

Většina lidí vám poměrně přesně řekne, jaký je jejich handicap, který mají nebo který si myslí, že mají. Obě tyto představy ztížených podmínek u každého z nás však znamenají něco úplně jiného, zatímco ostatní jim občas zase přikládají úplně jiný význam. Známe poměrně dost školáků, kteří vám na otázku, jak jim to jde ve škole, odpoví, že *teda nic moc*, ale současně varovně zvednou prst a řeknou: „Ale pozor, pane doktore, já jsem dyslektik,“ čímž chtějí vlastně říci, že hrají podle jiných pravidel a s nějakou pomyslnou koulí na noze, která jim zpravidla brání uplatnit všechny svoje schopnosti. Pro někoho je tahle věta obranou, zatímco pro jiného docela prostou informací ostatním, že vlastně tak trochu *hrají na cizím hřišti*. Léta jsem dělal s dětmi, které seděly jen na vozíku nebo měly tak špatný zrak, že co mají k obědu, poznaly jen podle vůně ze školní kuchyně, ale od nich jsem nikdy takovou větu neslyšel.

Každý z těchto žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kterým je věnována zvláštní příloha 5 této příručky, to má při volbě budoucího povolání nebo oboru budoucího studia daleko těžší než všichni ostatní spolužáci. Nemůže třeba dělat kominíka, automechanika nebo lešenáře, protože trpí závratěmi nebo epilepsií, a to občas některé z nich vede k obavě, že si nevyberou to, co by skutečně chtěli dělat, ale *dostanou to, co jenom zbylo*. Málo z nich si ale

uvědomuje, že vlastně každý z nás má nějaký handicap, neboli ztížené podmínky či některé zdravotní indispozice, které mu brání v přístupu k mnoha povoláním, aniž by si to vlastně uvědomoval. Prostě každý nemůže být pilot nadzvukového letounu, jeřábník, potápěč nebo záchranář, protože každý je jinak stavěný, ale je schopen dělat hromadu jiných senzačních profesí, které mu sednou jako ušité. V dětství býval například anglický politik a spisovatel Francis Bacon často nemocný a většinu času trávil četbou a studiem, ale přesto od dvanácti let studoval práva na cambridgeské univerzitě. Stejně tak americký soulový zpěvák Ray Charles, v sedmi letech přišel o zrak a v 15 letech dokonce ztratil rodiče, ale navštěvoval floridskou školu pro nevidomé, kde se naučil zaznamenávat Braillovým písmem notový zápis, a za pár let se z něj stal tak senzační klavírista a zpěvák, že většina jeho zdravých konkurentů *valila oči*.

Platí-li, že většině mladých lidí pomáhají při volbě střední školy nebo povolání jejich zájmy, platí to na sto procent zejména u každého, kdo má nějaké zdravotní problémy a speciální vzdělávací potřeby. V knize *Stručná historie času* Hawking tvrdí, že náš vesmír a nekonečné množství dalších podobných vesmírů tvoří dohromady jeden velký „nadvesmír“. Jeden z nejskvělejších myslitelů moderní doby, anglický fyzik Stephen Hawking, však tohle všechno vymyslel, aniž by slezl z invalidního vozíku. Kdyby si alespoň deset procent lidí bylo schopno přečíst některou jeho teoretickou studii z oboru černých děr, teorie relativity nebo gravitace, docela určitě by většina z nich měla dost velké problémy takovou teorii alespoň částečně pochopit. To ale navozuje dost vtíravou otázku, kdo že je to vlastně handicapován.

Pátý krok: Co děláte navíc, to se vám vždycky hodí

Jednou z nejučinnějších metod, jak být úspěšný v čemkoliv, je snažit se vytvořit dobrý dojem o sobě. Tedy, nemusí to být zrovna „image“ připomínající začátky Ivana Lendla nebo Marie Curieové, aby vás vzali na sportovní gymnázium nebo katedru jaderné fyziky. Někdy úplně stačí docela obyčejná image učně či studenta, *kteřý má perspektivu, že to prostě dodělá*. Kdo se občas podívá na televizi, určitě mu neušlo, kolik mediálních hvězd se před diváky netají svým mladickým nezájmem a odporem k učení ve škole. Nad řadou takových historek se většina lidí může potřhat smíchem, ale v mnoha mladších divácích často vytvoří pěkně mylnou představu, *že takhle veselé to bude i v mém případě*.

Spousta mladých lidí ale na takové „veselé besedy s umělci“ naštěstí moc nedá a od deseti či dvanácti let se věnují řadě různých zájmů, které je prostě baví a někdy jim dokonce pomáhají i v učení. Jdou na „věc“ buď naprosto spontánně, což znamená, že to dělají úplně sami od sebe, nebo pod větším či menším tlakem svých rodičů. První varianta je naprosto ideální stav, té druhé pak říkáme *tábor nucených prací*. V takovém *lágru* se zpravidla vrzá s nechutí od rána do večera falešně na housle nebo na jiné hudební bříinkadlo, stejně jako se se stejnou nechutí trénuje tenis, baletní figury u zrcadla nebo základy francouzštiny u postarší paní profesorky, která na rozdíl od svých otrávených žáků byla už dvě stě osmdesátkrát v Paříži a vidí v učení francouzštiny nějaký smysl.

Nejrůznější zájmové činnosti, kterým dříve či později většina přijde na chuť, můžeme rozdělit do třech kategorií: na ty, které nás obvykle sice strašně baví, ale budoucí školou jsou více či méně ignorovány, protože se studiem zase tak moc nespojují; další jsou zájmy a činnosti, které jsou oceňovány krátkodobě, a na konci jsou pak aktivity, které se prostě dlouhodobě vyplácejí.

- Do první skupiny patří třeba sbírání poštovních známek. Nemůžete čekat, že škola, na kterou se chcete dostat, bude v vytržení, jestliže se dozví, že sbíráte pět let známky a vaší specialitou jsou státy Beneluxu nebo bývalé britské kolonie ve střední a jižní Africe.

- Druhá kategorie vašich zájmů je spojena s různými soutěžemi a olympiádami. Ty jsou sice časově omezené, ale získáte-li v některé z nich nějaké ocenění, umožní vám to u přijímaček získat pár dobrých bodů navíc, kterými se nesporně odlišíte od ostatních rozehvělých uchazečů. Jestliže se například někdo dobře umístí v matematické, fyzikální nebo chemické olympiádě, bude mít nesporně i velmi dobré postavení na startovní čáře budoucích přijímacích zkoušek, ať se hlásí na jakoukoliv školu.
- Do třetí skupiny nepřehlédnutelných činností pak většinou patří různé dlouhodobé zájmy, základní uměleckou školou počínaje a tanečním souborem či klubem mladých programátorů konče. Každý takový dlouhodobý zájem by ovšem měl mít nějaký přímý vztah se studijní či odbornou přípravou, které se snažíte dosáhnout na některé střední či vysoké škole. Kantoři na stavební průmyslovce docela určitě neomdlí z informace, že báječně hrajete na violoncello a vyhráli jste čtyři mezinárodní soutěže mladých koncertních umělců. Většinou si řeknou: „Fajn, má opravdu senzačního koníčka, ale jestlipak mu stejně tak půjde u nás rýsování a deskriptivní geometrie?“ Taková zpráva uvede do varu spíše profesora na konzervatoři, kterému bude u vašich talentových zkoušek plesat srdce jako v dobách jeho vlastních hudebních začátků. Uznání a obdivu k vašim zájmům se tedy dočkáte jen na některých školách, kde se ale většina kantorů přetrhne, aby vás mohla naučit, co ještě neumíte.

Šestý krok: Poznejte školu, kam se hlásíte

Ještě jsem nezažil ředitele střední školy nebo „učňáku“, který by odolal zájemci o studium na jeho škole. Stejně tak jako žádný filatelista, kterého navštívíte, vás nevyhodí, když mu řeknete, že žijete jenom pro známky, s kantory, a řediteli škol zvláště, je to naprosto stejné. Dost možná, že občas narazíte na ředitele, který není zrovna ukázkou laskavé vstřícnosti, ale stejně tak je možné, že jste se přišli podívat do budoucí střední školy právě v nevhodnou dobu, kdy končí nebo naopak začínají porady, vyučování, nebo se tam koná jiná neodkladná akce, tím se ale nedejte odradit.

Jednou jsem hovořil se studentem Honzou, který právě končil střední školu a snažil se přijít na to, čemu by se měl věnovat v dalších letech. Přišla řeč na začátek jeho studia a on se usmál a povídá: „Já jsem si tu svoji střední školu vybral úplně sám a žádné příručky jsem ani nepotřeboval. Jednou odpoledne jsem si prostě vzal kravatu a zašel za ředitelkou naší střední školy a povídám: Tady se mi hrozně líbí, tady bych chtěl studovat. Co mám udělat, abyste o mne stála? No, přece než vlezu do trubky, tak se podívám, jak budu vypadat, až vylezu na jejím druhém konci, ne?“ Některé reakce mladých lidí jsou důkazem toho, že jejich odvaha, ale i cit pro některé sociální situace jsou na daleko vyšší úrovni než uvažování některých rodičů. Ti by se totiž k návštěvě budoucí střední školy odhodlali se svou studijně nadanou ratolestí jedině v den, kdy je na škole „den otevřených dveří“, tlačili by se v přeplněné třídě s ostatními zájemci a na konci odpolední schůzky by byli přibližně stejně zmatení jako na jejím začátku.

Honza ovšem přesně vystihl i několik dalších momentů, kterým stojí za to věnovat pozornost. Prvním dobrým tahem byl moment osobního a dost neobvyklého setkání s ředitelkou školy. Ten byl totiž polovinou jeho úspěchu v pozdějších přijímacích. Druhým promyšleným manévrem pak byla volba oblečení, která úspěch této připravené mise završila. Způsob jeho oblečení v době jeho první návštěvy střední školy totiž vytvořil okamžitý a natolik silný dojem, že mu prostě nebylo možné odolat. Jak se později Honza dozvěděl, oba tyto momenty sehrály poměrně významnou roli při jeho přijetí, protože při přijímacích zkouškách se umístil na samé

hranici uchazečů, kteří mohli být přijati. Nemusím dodávat, že byl ke studiu přijat díky své první výpravě do školy, ale dost možná i díky té kravatě, kterou jinak prý strašně nenávidí.

To pochopitelně neznamená, že musíte chodit od rána do večera v obleku jako tučňáci, ale v některých stěžejních okamžicích stojí za úvahu zvolit přece jen konzervativnější „image“. Klidně můžete na osobní schůzku s výchovným poradcem nebo ředitelem střední školy vyrazit v kratasech, s deseti náušnicemi a piercingem v nose, ale chcete-li působit „studijním“ dojmem – a přijímací řízení na některých středních školách je často právě jen o dojmech lidí, kteří tam o tom rozhodují – není to zrovna nejlepší řešení. Řadě učitelů, se kterými se setkáte v průběhu studia, bude jen o pár let víc než vám, ale ve stádiu přijetí na střední či vysokou školu to určitě nebudou oni, kdo bude rozhodovat o vašem přijetí. S kouzlem „prvního dojmu“ u nich asi moc neuspějete. Kdo se ovšem snaží v rámci podzimního nebo jarního kola absolvovat několik návštěv na řadě středních či vysokých škol, aniž by vůbec tušil, co chce vůbec studovat, věnuje se zajímavému druhu „orientačního běhu“. Ale zařízení školy a pár dílčích informací, které se tam dozví, mu při konečném rozhodování pomohou asi tak stejně, jako kdyby navštívil nejbližšího astrologa nebo kartářku. Hromadu cenných informací o většině škol je možné dneska získat s velkým předstihem nejen z různých příruček, ale stejně tak i na internetu. Úplně stejné informace, které však získáte na poslední chvíli, jsou schopny u většiny nerozhodnutých adeptů vyvolat takový zmatek, že spíše pocítí neskonale touhu nehlásit se nikam a vrátit se raději nazpátek do mateřské školy.

Sedmý krok: Pokuste se o kritické zhodnocení situace

Ať se rozhodujete o čemkoli, nejdůležitější nejsou ani tak informace, které máte k dispozici, ale především vaše schopnost kritického myšlení. Jedině ta vám pomůže vyhodnotit všechny získané informace, seřadit je podle jejich důležitosti a odhalit vaše slabá místa, která vás mohou nějakým způsobem ohrozit. Nejjistější způsob, jakým můžete dospět k jakémusi „koeficientu jistoty“, je bilance všech předchozích informací, které je dobré s řadou lidí konzultovat. Nevím, co je v životě nejhoršího, ale určitě sem patří ukvapená rozhodnutí, která založíte na názorech někoho jiného, aniž byste sami důkladně zvážili všechna pro a proti, všechny výhody i rizika svého vlastního rozhodnutí.

<p>Jaké jsou nejdůležitější informace o povolání, kterému se chcete věnovat?</p> <p>Název povolání: .....</p> <p>Seznam škol, které jsou předpokladem vstupu do povolání:</p>
<p>Délka odborné přípravy:</p>
<p>Nezbytné zaměření osobních zájmů, dovedností a schopností:</p>
<p>Osobní vlastnosti, které jsou předpokladem úspěchu v povolání:</p>
<p>Speciální požadavky a nároky:</p>
<p>Hlavní obor, kde je možné toto povolání vykonávat:</p>
<p>Organizace a podniky, kde lze toto povolání uplatnit:</p>
<p>Další možnosti profesního uplatnění v jiných oborech:</p>
<p>Další doplňující informace:</p>

Školní a profesní úspěchy nejsou vždy totéž

Jednou přede mnou seděl téměř patnáctiletý kluk, který měl sice známky z většiny předmětů hrůza pohledět, ale hovořil tak zasněženě o vznětových a spalovacích motorech s přímým vstřikováním, které rozebíral a znovu sestavoval už nejméně pět let se svým otcem, že mu ředitel středního odborného učiliště neodolal ani na okamžik a i přes ty jeho strašlivé známky ho okamžitě přijal do učebního oboru na opraváře motorových vozidel. Když tak o tom občas

přemýšlím, napadne mne, že někteří takoví kutilové ani žádné profesní poradenství vlastně nepotřebují, protože se „najdou“ úplně sami i bez pomoci nějakého výchovného poradce nebo psychologa. Když ale do své činnosti vložíte všechno, co máte, je pak vlastně jedno, jestli vám něco na krátký čas nevyjde nebo v něčem prohrajete. V něčem sice můžete možná na nějaký čas „vyhořet“, ale nemůžete prohrávat do nekonečna.

Pokud některé své plány nenaplníte okamžitě po ukončení základní nebo střední školy, je to sice smůla, ale na druhé straně určitě žádná životní tragédie. Vlastně hromadu vašich zájmů, které nejste schopni uplatnit okamžitě, můžete totiž stejně tak uplatnit za dva či tři roky nebo pět let. Jsou-li to zájmy, které mají pro vás nějakou vnitřní hodnotu, určitě od nich neutečete jenom proto, že jste se nedostali na tu správnou školu. Je to vlastně svým způsobem takový test trvanlivosti vašeho zájmu o něco, který prubířským kamenem prověří nejen ryzí kvalitu a hloubku vašeho zaujetí věnovat se něčemu, co vás baví, přestože pro to nemáte právě ty nejideálnější podmínky. Některé zájmy jsou životaschopnější a jiné zase nepřežijí ani do švestek. Není jich ale žádná škoda. Berte to prostě tak, že *jste si spolu nebyli souzeni*.

Praotec profesního poradenství, Američan Eli Ginzberg, v padesátých letech 20. století vymyslel jednu z teorií profesního vývoje, která říká, že člověk prochází na cestě ke svému povolání třemi etapami: ve věku od 6 do 11 let obdobím fantazie, ve věku od 12 do 17 let obdobím první volby, a až teprve po 18 letech většina lidí dospěje k realistickému rozhodnutí, čemu by se chtěli v životě opravdu věnovat. Ginzberg se určitě trefil a v obecné rovině jeho teorie platí. Jen snad s tím rozdílem, že období fantazie, předběžné profesní volby a reálného rozhodnutí má každý z nás tak trochu někde jinde. Tragédií ovšem je, zastihne-li vás první období fantazie ve věku, kdy máte zrovna maturovat a strašně chcete někam na „vejšku“. Vystihnout ten správný čas a okamžik, které jsou nejhodnějším momentem pro volbu vašeho povolání, je u každého strašně individuální a hrozně odlišné. Tisíce moudrých hlav si lámalo, láme a určitě stále bude lámat hlavu tím, kdy je ten nejhodnější okamžik rozhodnutí, kdy si vybereme to svoje správné povolání, které sedí právě jen nám.

Část vědců dospěla k závěru, že tím nejlepším věkem je šestnáct let, kdy počet nejhodnějších rozhodnutí o volbě povolání je prý nejvyšší. Řada dalších vědců dospěla k závěru, že prý asi 50 % lidí si vybere povolání, pro které mají skutečně nějaké schopnosti. Na jednu stranu je to docela hezký pocit, že se polovina lidí „trefila“, ale na druhé straně je dost děsné, že dalších 50 % nešťastníků se věnuje povolání, pro které nemají schopnosti. Ve své knize o plánování profesní kariéry se David Campbell¹, jeden z mnoha autorů, kteří psali, píší a stále budou psát o tom, jak být v životě úspěšný, odvolává na staré moudré přísloví: „Musíte brát život tak, jak jde, ale měli byste se snažit, aby šel tak, jak ho chcete brát právě vy.“

Věnovat se kariéře neznamená být kariéristou

Hodně chytrých knih bylo napsáno o budování úspěšné kariéry, ale myslím si, že poměrně málo lidem tyhle knihy pomohly, jestliže si správně nenaplánovali svou cestu za vzděláním, která je zpravidla základem každé úspěšné kariéry. Kariéra je totiž něco, co se vyvíjí, stejně jako se vyvíjíme my sami. Její plánování je stejně životně důležité, jako když jedeme někam strašně daleko, kde to neznáme a kde jsme ještě nikdy v životě nebyli.

Když se většina lidí rozhoduje, že si někam vyrazí do ciziny, napadne je zpravidla využít služeb nějaké cestovní kanceláře, která je tam v pohodě doveze. Tuhle funkci zpravidla plní, v případě

1 David Campbell: *If You Don't Know Where You're Going, You'll Probably End Up Somewhere Else*. Allen. Texas: Argus, 1974

vaší cesty za povoláním, některá škola vyššího stupně nebo přímo několik škol za sebou. Toto přirovnání je přesné ovšem pouze do okamžiku, než dojedete do vaší vytoužené země, kde bydlí jen samí programátoři, kosmetičky, hoteliéři, zahradní architekti nebo designéři nábytku. Na hranicích té vaší vytoužené země vás ovšem škola, kterou jste absolvovali, nechá úplně na pospas osudu. Prostě vás *vyklopí* z autobusu a dál už musíte většinou po svých. Čtete-li tuhle příručku třeba ve čtrnácti letech, pak během dalších tří až čtyř let bude mít vaše představa o budoucím povolání podobu, která bude přibližně stejná, jako když letíte někam strašně daleko, třeba do Singapuru.

Hromada pasažérů se do letadla ale vůbec ani nedostane a rozhodnou se, že poletí buď někdy úplně jindy, s jinou leteckou společností, nebo že poletí raději úplně někam jinam, protože Singapur je kromě daleko, je tam strašně vedro a vlhko, stojí to hromadu jejich úsilí a někdy i peněz. Hned jak letadlo vzlétne, tak se části pasažérů *neudělá dobře*. Důvody jsou většinou dost různé a ryze osobní. Někomu je *soufl* buď z té strašně rychlosti letu, nebo z té hrozně výšky, která mu nedělá dobře, a tak několik cestujících raději opustí letadlo ještě za letu, což musí docela bolet. Většina cestujících ale do cílové stanice přece jen doletí, a jak se tak letadlo pomalu blíží k cíli, pomalu klesá a sedá na runway, Singapur (nebo že by to bylo, proboha, povolání?) začíná mít stále více a více konkrétnější podobu a tvar. Někdo se na tohle přistání těší, zatímco jinému naskakuje na těle husí kůže jako pralinky. Část cestujících dokonce už v průběhu letu nebo až v letištní hale s hrůzou zjistí, že do Singapuru vlastně ani nikdy letět nechťeli a že je to to poslední místo, kde by chtěli strávit byt jen krátkou dovolenou.

S kariérou v povolání je to ještě daleko komplikovanější, než když letíte do Singapuru. Někdy to spíše připomíná situaci, kdy se dostanete do nějakého hokejového mužstva nebo družstva, kde se hraje odbíjená. V období dvou až tří let od prvního vstupu do povolání se jen tak rozkoukáváte. Druhý stupeň začíná v okamžiku, kdy už se na nového hráče nepohlíží jako na nováčka (nepohlíží tak na sebe ani on sám), a on dostává zodpovědnější úkoly a daleko samostatnější práci, kterou dělá s přehledem. Třetím stádiem sportovní kariéry je období, kdy je hráč již uznáván jako odborník ve své *branži* a většinou postupuje na vyšší příčku klubové hierarchie. Hraje pak většinou v útoku, nebo v obraně, a počítá se s ním jako s kmenovým hráčem, *bez kterého to nejde*. Poslední stádium je pak funkce kapitána, kterou není ani potřeba příliš vysvětlovat. Kapitán to celé řídí spolu s koučem a manažerem mužstva a je to prostě jednička ve svém oboru.

Lidé procházejí jednotlivými etapami své kariéry tak, jak procházejí i jednotlivými obdobími života. Každé stadium obsahuje nejen jiné úkoly, ale i nové informace a vyžaduje rozmanité způsoby chování. Během prvních dvou až tří let se většina mladých lidí soustřeďuje na vzbuzení důvěry a přesvědčení, že se pro dané povolání vůbec hodí. Druhá fáze začíná tehdy, když mladí lidé začnou toužit po dalších vědomostech, protože zjistí, že to, co se ve škole nebo v „učňáku“ naučili, je tak strašně málo, že by na vyšší kvalifikaci a zcela zákonitě i plat jinak nedosáhli. Takové období většinou trvá pár let, kdy získají vyšší kvalifikaci, ale i různé funkce, a části z nich to vydrží po celou zbývající dobu jejich profesní kariéry. Hromada lidí *chce hrát kapitána*, ale jen části z nich se to v životě skutečně podaří. Koneckonců, život přeplněný samými kapitány by byla dost strašná věc. A život není jen o práci, ale často i o něčem docela jiném, než je jenom samá práce, povolání a kariéra.

Když jsou přijímačky na obzoru aneb Užitečná znalost pravidel hry

Pokusit se pochopit, jak některé školy fungují a jak se samy snaží působit, že opravdu fungují, není vždy totéž. Ve fungování některých škol se často nevyznají ani takoví borci, jako jsou školní inspektoři, natožpak žáci a jejich rodiče. Komu ale skutečně záleží na jeho studijní a profesní kariéře, měl by se snažit pochopit herní pravidla školy, na kterou se chce za každou cenu dostat. Jednou z nejoblíbenějších společenských her na většině středních a vysokých škol jsou každoročně pořádané přijímací zkoušky. Část takových škol úspěšně předstírá, že by to bez přijímaček *tedy opravdu nešlo*, že by se zhroutila jejich vzdělávací koncepce a kdyby nebylo přijímaček, *nalezli by nám do školy jenom samí ignoranti*. V řadě zemí ovšem přijímačky vůbec neexistují a svět se otáčí dál, jako by se nechumelilo. Většina škol ale nepořádá každoroční přijímačky z nějaké vnitřní touhy po veřejném sadomasochismu, ale nemá-li zrovna klimatické podmínky jako v rovníkové Africe, kde by se všichni žáci mohli učit celý rok pod širým nebem, řídí se většinou pravidlem omezeného počtu přijímaných uchazečů (*numerus clausus*). Tohle pravidlo všem žákům zajistí, aby si bylo ve škole alespoň na co sednout.

Podstata přijímacích zkoušek je téměř na všech školách stejná. Pedagogický sbor takové školy vytvoří pár přijímacích testů a kritéria jejich hodnocení, podle nichž jsou pak posuzováni všichni uchazeči, kteří se ke studiu přihlásili a mají ty nervy, že k přijímačkám skutečně přijdou. Kdo chce vypadat jako vzdělanec, určitě vám před přijímačkami připomene něco chytrého. Jako třeba Darwinovu teorii, podle které v soutěži přežívají jen ti nejsilnější samci a samice. Sportovně naladěni rodiče a učitelé pak přijímací zkoušky srovnávají se sportovními soutěžemi, jako je třeba mistrovství světa ve vzpírání nebo lehké atletice, aby tak zdůraznili, že v téhle soutěži mozků mohou vyhrát jen ti nejlepší.

Problém ale spočívá v tom, že průběh přijímacích zkoušek je na každé škole úplně jiný a probíhá často podle naprosto odlišných pravidel. Představa, že se léta věnujete intenzivnímu tréninku plavání a potom stejně hravě vyhrajete mistrovství světa ve střelbě na hliněné holuby, je stejně praštěná jako naivní, ale nutno říci, že je stále dost rozšířená nejen mezi většinou školáků, ale i učitelů a rodičů.

Chcete-li se ovšem dostat do školy, která je vaším snem, musíte kromě jiného porozumět jejímu systému přijímacího řízení a pochopit, jak ho můžete překonat. Hodně žáků například věnuje až neuvěřitelné úsilí přípravě na přijímačky. Prostudují hromady IQ testů stejně jako i řadu příruček obsahujících stovky matematických cvičení, větných rozborů a záluďných diktátů, ale věnují jen velmi malou pozornost tomu, co vlastně budou přijímací zkoušky v konkrétní škole, kam se přihlásili, skutečně obsahovat. Když si ale dáte tu námahu a uděláte si rozbor přijímacích zkoušek, které konkrétní škola zadávala svým uchazečům v posledních dvou nebo třech letech, velmi rychle zjistíte, čemu tam dávají přednost a jaké jsou nejoblíbenější typy úloh, které tam milují. Někde neskonale fandí inteligenčním testům, někde zase *rajtují* na matematických úlohách o pohybu, kde jedno auto vyjede z bodu A a druhé z bodu B a vy máte zjistit, kdy a kde se obě auta tragicky srazí. Někde u přijímaček převládá interpretace přečteného textu v kombinaci s diktátem, a jinde se naopak zamilovali do testů všeobecného kulturního přehledu či do větného rozboru, který podle jejich představ ověřuje logické myšlení a jazykový cit uchazečů, což není právě zase tak chybná úvaha. Chtěl bych ale vidět Charlese Darwina, jak by asi uspěl u přijímaček na třech často velmi odlišných školách se svou důmyslnou teorií.

Kvalitní příprava na přijímací zkoušky tedy nespočívá jen v nekonečném šprtání, ale i ve vašich znalostech budoucího protivníka. Vyvíjet stále nové typy přijímacích zkoušek je totiž

pro každou školu nejen strašně pracné, ale svým způsobem i dost riskantní. Jakmile si tedy škola ověří určitý typ přijímaček, můžete si být jisti, že vás čeká přibližně stejné martyrium, jaké museli podstoupit jiní uchazeči před dvěma nebo pěti lety. Jen učitelé budou o trochu starší a o něco hůře placení než dříve.

V každé škole je to prostě trochu jiné, protože všude jsou naprosto jiní lidé, kteří mají svá oblíbená témata a své *tutovky*, které jim pomáhají vybrat ty „nejlepší a nejchytřejší“ uchazeče. Kantoři ve školách mají prostě docela přirozenou tendenci osvojit si určité „figle“, o kterých si myslí, že je to ten nejlepší způsob výběrového řízení. A protože přání bývá většinou otcem myšlenky, jejich představy se většinou také splní, nebo si alespoň myslí, že se splnily.

Kdo jim pak bude říkat (zejména když přijímačky neudělá), že nemají pravdu a že jejich kritéria výběru nejsou vůbec, ale vůbec objektivní, vůbec, ale vůbec si nepomůže, i kdyby měl pravdu alespoň z desetiny, jakou kdysi zastával Mistr Jan Hus v Kostnici. Docela určitě ho sice neupálí, ale jen mu slušně naznačí, ve kterých místech obvykle tesař dělá díru, když chce, aby se do místnosti dalo přijít, ale i z ní odejít.

Při plánování další vzdělávací cesty existuje celá řada informací, které často musíte získávat spíše intuitivně, ale tato oblast k nim rozhodně nepatří. Převážná většina škol totiž obsah předchozích přijímacích zkoušek zpravidla zveřejňuje (je možné je získat nejen ve škole, ale i na internetu), a tak není zase takový problém se k těmto informacím rychle a s velkým předstihem dostat. Znalost průběhu přijímacích zkoušek má totiž neocenitelnou přednost, protože vám jednak může napovědět nejlepší postup, jak se na takové přijímačky vlastně máte připravit, a jednak je tou nejlepší psychologickou přípravou, jakou znám. Většinu škol je možné poměrně dobře „přečíst“ ještě předtím, než s rozehvěním zasednete k přijímačkám. Jde spíše o to využít vše, co o škole, na kterou jste se přihlásili, vlastně víte, vzít to v úvahu a s pomocí všech dostupných informací zvrátit proces přijímacích zkoušek ve svůj prospěch.

Šílený strach ze zkoušek

V rodinách patnáctiletých, ale i některých jedenáctiletých žáků vládne největší dusno koncem dubna a na počátku května, tedy v době konání přijímacích zkoušek na střední školy. Když toto martyrium konečně pomine, nastává neméně tíživé dusno v rodinách středoškoláků, kteří právě končí studium na střední škole a čeká je stejně stresující anabáze při přijímačkách na několika vysokých školách, kam se přihlásili. Devátý ročník základní školy je ale sedmiměsíčním martyriem úplně pro všechny. Dokonce i řada kantorů, kteří učí v devátých třídách, přiznává, že zhruba od října na jejich školách nedělá nic jiného, než každodenní příprava k přijímačkám. O pár měsíců později do toho kolotoče vstoupí ještě střední školy a zorganizují další přípravné kurzy, které končí těsně před přijímačkami koncem března. Opakuje a procvičuje se úplně všechno. Kopírka s nejrůznějšími testy je vedle žákovských toalet nejužívanějším zařízením ve škole. Neobvyklé nejsou ani sobotní doučovací směny a tisíce dalších akcí, jako jsou zkoušky nanečisto, školní a mimoškolní testování, které nabízejí různé komerční firmy. Na některých školách jsem se dokonce setkal s tím, že týden před přijímačkami jsou adepti na intenzivním přijímačkovém kurzu, kde se „šrotí“ spolu s kantory, kteří jim ještě před rokem říkali, že se neučí kvůli nějakým známám a přijímacím zkouškám, ale pro „život, kde to budou docela určitě potřebovat“.

Několik dobrých rad, ale i pár špatných informací

- Přijímací zkoušky se obvykle nekonají při nástupu do většiny tříletých učebních oborů a některých čtyřletých studijních oborů, o jejichž absolventy je sice na trhu práce veliký zájem, ale nikoli zájem rodičů a žáků. Dostavíte-li se k těmto přijímačkám, přivítá vás určitě celý pedagogický sbor učiliště chlebem a solí nebo snad i ohňostrojem.
- Některé střední odborné a technické školy přijímací zkoušky ani nevyhlašují a přijímají uchazeče na základě školních výsledků ze základní školy. Vysvědčení všech uchazečů jsou zařazena do slosování, a máte-li alespoň trochu štěstí, vyhrajete čtyřletý pobyt ve vysněném vzdělávacím „ústavu“ nepodmíněně.
- Pro přijímací zkoušky se obvykle rozhodují gymnázia či odborné školy s vysokým převisem poptávky. Kde je velký nával, tam jsou většinou přijímací zkoušky srovnatelné s výběrem budoucích astronautů pro NASA.
- Čím vyšší převis, tím bývají přijímací zkoušky náročnější. Nezkouší se pouze výmyk na hrazdě a vaše schopnosti plynulě konverzace v japonštině. Jinak musíte umět naprosto všechno!

Bojíte se přijímaček? Naučte relaxovat!

Velkým a dost pochopitelným problémem mnoha školáků je strach z neúspěchu u přijímacích zkoušek, který má jen velmi zřídka tak humornou podobou jako v té anekdotě, kdy přijde matka s dcerou k psychiatrovi a říká: „Pane doktore, nepodíval byste se na moji dceru, proč má před přijímačkami na střední školu tak vytřeštěné oči?“ Doktor si ji prohlédne a povídá: „Milá paní, není to nic vážného, jen jí trochu povolte gumičku ve vlasech.“

Když občas mluvím s některými studenty, jak vnímají některé testy, kterým se občas u přijímaček nevyhnu, hromada z nich přiznává, že je to pro ně velmi stresující situace. Testy jakéhokoli druhu vlastně navozují velmi zvláštní situaci zkoušení, která je hodně závislá na předchozích zkušenostech s tímto typem zkoušek. „Když děláme ve škole nějaký test,“ řekla mi jednou jedna studentka, „tak se mi najednou zatmí před očima a nevím, čím jsem. Neustále koukám na hodinky, a jak tak utíká čas, jsem stále víc a víc nervóznější. Většinu testů nejsem schopna ani dokončit a odevzdávám je s pocitem naprosté marnosti.“ Výsledky přijímacího řízení jsou totiž natolik konkrétní, že se před nimi nemáte kam schovat. Hodně uchazečů o studium na střední či vysoké škole si ovšem neuvědomuje, že strach je jeden z nejsilnějších motivů, který je součástí většiny našich cílů, které snažíme zdolat. Kdo se nebojí svého osobního neúspěchu, nezáleží mu pravděpodobně ani tak moc na vlastním úspěchu.

Překonat pocit zvýšeného napětí v testové situaci, když opravdu o něco jde, je pak možné jedině systematickým cvičením. Testy lze totiž trénovat stejně tak jako cokoliv jiného. Spouště studentů pomáhají nejen nejrůznější cvičné testy, které jsou uvedeny v mnoha učebnicích, ale stejně tak i nácvik vyplňování testů na internetu s měřením času, který na takový test potřebují. Někdo naopak volí trochu jinou strategii, obtížnější úlohy nejprve přeskakuje a vrací se k nim až po dokončení všech snadnějších úloh. U testových úloh, kde je nutné zvolit jednu variantu ze čtyř nebo pěti nabízených odpovědí, se vždycky vyplatí nejprve vyloučit nejméně pravděpodobná řešení a teprve potom uvažovat, která ze zbývajících odpovědí je asi ta nejlepší. Nejste-li si ovšem stále jisti svou odpovědí, vždycky se vyplatí testovou úlohu raději přeskočit, než bezmyšlenkovitě hádat. Zvláště to platí u testů, u kterých se za každou špatnou odpověď odečítá několik trestných

bodů. Vůbec nejlepší strategií je ale cvičné vyplňování testů ve skupině s několika kamarády. Po vlastním řešení každé úlohy je totiž možné všechny varianty nabízených odpovědí s ostatními prodiskutovat a hodně se naučit nejen na chybách vlastních, ale i na chybném řešení ostatních spolužáků.

Komu ale nepomáhá ani jedna z předchozích variant řešení a je pořád nervózní *jako pes při úplňku*, měl by si navcičit krátké relaxační cvičení Johna Emeryho z kalifornského Institutu pro rozvoj lidských zdrojů, které pravidelně cvičí američtí studenti, když jim *tečou nervy* před každoročně se opakujícími postupovými testy.

Krátké relaxační cvičení pro všechny trémisty

1. Posadte se na židli, opřete se o opěradlo a z hluboka a pravidelně dýchejte.
  2. Předpažte obě ruce, spojte prsty obou rukou do pevného sevření.
  3. Zavřete oči, z hluboka se nadýchněte a současně v duchu počítejte do pěti.
  4. Při výdechu otevřete oči, volně vydechněte a nechte ruce klesnout do klína a při tom věnujte pozornost rozdílu mezi stavem vašeho napětí a uvolnění.
  5. Při dalším nádechu opět zavřete oči, napněte krční a zádové svaly a znovu počítejte do pěti.
-
6. Při výdechu otevřete oči, svaly krku a zad uvolněte a sledujte rozdíl mezi napětím a uvolněním.
  7. Při dalším nádechu napněte břišní svaly a z hluboka se nadýchněte.
  8. Při výdechu otevřete oči, břišní svaly opět uvolněte a sledujte rozdíl mezi napětím a uvolněním.
  9. Při posledním nádechu přednožte, napněte svaly na nohou a opět počítejte do pěti.
  10. Při výdechu znovu otevřete oči, svaly na nohou uvolněte a nohy nechte pomalu klesnout na zem.
  11. Cvičení opakujte několikrát za sebou až do úplného uvolnění a za nějaký čas zjistíte, že jste nejen schopni se poměrně rychle uklidnit, ale zlepšil se dokonce i vaše krátkodobé soustředění.

Kupte si tu správnou příručku pro uklidnění

Vždycky koncem ledna, kdy končí první pololetí školního roku, dospěje hromada studentů k závěru, že je ten nejvyšší čas, aby se začali intenzivně zajímat o to, jak se co nejlépe připravit na přijímačky, a první, co je napadne, je, že zajdou do nejbližšího knihkupectví a zamíří k regálu s příručkami k přijímacím zkouškám. Nejvíce na dračku jdou především různé příručky s názvem *Jak se dostat na střední nebo vysokou školu* nebo *Chci se dostat na politologii, psychologii, žurnalistiku* či jen tak prostě *Chci se dostat na vysokou školu*, které jsou určeny pro ty, co to zkoušejí kamkoli, kde řečeno rybářskou hantýrkou „většinou nejvíce berou“. Většina takových příruček obsahuje stovky a tisíce vyřešených úloh a otázek, u nichž by vás v životě nenapadlo na ně hledat odpověď, kdybyste se však nehlásili na vysokou školu. Dozvíte se tam hromadu užitečných věcí, jako například: Kdo je teď prezidentem Evropské komise? Kdo řekl větu „Cogito, ergo sum“? Kdo jako první přišel s teorií o mikrobiálním původu nemocí, ale i jaký konflikt byl ukončen versailleskou smlouvou. Prostě hromadu šíleně

zajímavých věcí, které by vás za normálních okolností zajímaly jedině tehdy, kdyby vás někdo naprostým omylem zamknul přes noc v univerzitní knihovně a vy jste se tak šíleně nudili, že by vám tyhle informace ukrátily dobu čekání až do doby, než se rozední.

Protože strach ze zkoušek je vlastně psychologický problém založený na iracionální představě, že tím něco ztratíte, když si takovou příručku nekoupíte, trh s příručkami existuje dál a po pravdě řečeno většine zájemců také subjektivně pomáhá. Pomáhá jim totiž získat ten iracionální, tedy rozumu se vymykající a nepochopitelný pocit, že po přečtení jedné nebo dvaceti příruček už bezpečně znají odpověď na každou otázku z oboru práva, ekonomie, matematiky, logiky či dějin umění, které by jim mohl někdo a někde v nestřeženém okamžiku položit. Většina vysokoškoláků, kteří se na svůj vytoužený obor dostali, se pak zpravidla shoduje v tom, že jim ty příručky určitě pomohli. Jen se nesmíte ptát těch, co na *vejšce* neuspěli, protože riskujete, že se některou z těch příruček do vás trefí a udělají vám bouli se slovy: „Já ti dám cogito, ergo sum.“

Než se ve třidvaceti letech stal norský dramatik Henrik Ibsen režisérem a dramatikem v bergenském divadle, v patnácti letech šel do učení k lékárníkovi. Původně sice chtěl studovat na univerzitě, ale neudělal přijímačky na „vejšku“, a tak se začal věnovat žurnalistice a začal psát divadelní hry. Někdy mne napadá, že kdyby se uchazeči o studium na vysoké škole přijímali metodou losování jako ve starém Řecku a výběr škola svěřila do péče nějakého školního papouška, jako je třeba amazoňan kalifornský, což je rozhodně krásný pták, nic, ale pranic by se asi nestalo. Kvalita absolventů by se zcela určitě nezhoršila, školství by se nezhroutilo, ale určitě by ubylo žaludečních vředů a mladých lidí s podlomeným sebevědomím. Dost možná, že by se objevil i nějaký nový Henrik Ibsen, co by měl dokonce vysokou.

Že si vaši žáci nejsou schopni vybrat tu správnou střední školu?
Tak jim ty špendlíky zapíchněte jinam a ne do mapy.